

TEMA 35. ŠESTA BOŽJA ZAPOVED

1. USTVARIL JU JE MOŠKEGA IN ŽENSKO

Poklicanost moškega in ženske, naj bosta »rodovitna in se množita«, je vedno treba obravnavati z vidika stvarjenja »po podobi in sličnosti« Trojice (prim. 1 Mz 1). Zaradi tega porajanje človeškega življenja, znotraj širšega okvira spolnosti, ni nekaj »zgolj biološkega, temveč prizadeva najbolj notranje jedro človeške osebe kot take« (*Katekizem*, 2361); in zato se bistveno razlikuje od porajanja, ki je značilno za življenje živali.

»Bog je ljubezen« (1 Jn 4, 8), in njegova ljubezen je rodovitna. Hotel je, da je te rodovitnosti deležno človeško bitje, in je roditelj vsakega novega človeka združil s specifičnim dejanjem ljubezni med moškim in žensko.¹ Zaradi tega »spolnost ni nekaj sramotnega, ampak božji dar, ki je po čistosti usmerjen k življenju, ljubezni, plodnosti.«²

Ker je človek oseba, sestavljena iz telesa in duše, zahteva ljubeče dejanje porajanja udeležnost vseh njegovih razsežnosti: telesnosti, čustev in duha.³

Izvirni greh je prelomil harmonijo človeka s samim sabo in z drugimi. Ta razpoka je imela posebne posledice na človekovo zmožnost, da racionalno živi spolnost. Po eni strani se je v razumu zameglila neločljiva povezanost med afektivno in roditveno razsežnostjo zakonskega združenja; po drugi strani pa je oslabela prevlada, ki jo volja izvaja nad afektivnim in telesnim dinamizmom spolnosti.

Potreba po prečiščenju in dozorevanju, ki jo spolnost v takšnih razmerah zahteva, nikakor ne pomeni njenega zavračanja ali negativnega gledanja na ta dar, ki sta ga moški in ženska

¹ »Vsak od obeh spolov je z enakim dostojanstvom, čeprav na različen način, podoba božje moči in nežnosti. Združitev moža in žene v zakonu je način, kako posnemati v mesu Stvarnikovo darežljivost in rodovitnost. "Zaradi tega bo zapustil mož očeta in mater in se držal svoje žene in bosta eno telo" (1 Mz 2,24). Iz te združitve izhajajo vsi človeški rodovi (prim. 1 Mz 4,1-2.25-26;5,1)« (*Katekizem*, 2335).

² SV. JOŽEFMARIJA, *Jezus prihaja mimo*, 24.

³ »Če hoče biti človek le duh in bi rad tako rekoč zavrgel telo kot zgolj živalsko dediščino, zgubita duh in telo svoje dostojanstvo. Če pa z druge strani zanika duha in tako smatra snov, telo kot edino stvarnost, spet zgubi svojo veličino« (BENEDIKT XVI., Okr. *Deus caritas est*, 25. 12. 2005, 5).

prejela od Boga. Predstavlja pa potrebo po »ozdravitvi, da bi prišel do svoje resnične veličine.«⁴ Pri tej nalogi igra temeljno vlogo krepost čistosti.

2. POKLICANOST K ČISTOSTI

Katekizem govori o poklicanosti k čistosti, ker je ta krepost pogoj in bistveni del poklicanosti k ljubezni, k podarjanju sebe, s katero Bog kliče vsakega človeka. Čistost doseže, da je ljubezen v telesnosti in preko nje nekaj možnega.⁵ Na nek način lahko rečemo, da je čistost krepost, ki človeško osebo usposablja in jo vodi v umetnosti dobrega življenja, v dobrohotnosti in notranjem miru glede drugih moških in žensk ter glede samega sebe; človeška spolnost namreč obsega vse zmožnosti, od najbolj fizičnega in materialnega do najbolj duhovnega, ter obarva različne sposobnosti skladno z moško ali z žensko naravo.

Krepost čistosti torej ni preprosto zdravilo zoper nered, ki ga greh vnaša v sfero spolnosti, temveč vesela potrditev, saj človeku omogoča ljubiti Boga in po Njem druge ljudi z vsem srcem, z vso dušo, z vsem mišljenjem in z vso močjo (prim. Mr 12,30).⁶

»Krepost čistosti se daje voditi glavni kreposti zmernosti« (*Katekizem*, 2341) in »pomeni uspelo integracijo (vključitev) spolnosti v osebo in s tem notranjo enoto človeka v njegovem telesnem in duhovnem bitju« (*Katekizem*, 2337).

Pomembno je pri izobraževanju posameznikov, predvsem pri vzgoji mladih, govoriti o čistosti, razložiti globoko in tesno povezanost med sposobnostjo ljubiti, spolnostjo in posredovanjem življenja. V nasprotnem primeru bi se lahko zdelo, da gre za negativno krepost, kajti velik del boja za življenje čistosti je zagotovo zaznamovan s prizadevanjem za obvladovanje strasti, ki v določenih okoliščinah težijo k delnim dobrinam, ki pa jih ni mogoče racionalno usmeriti v dobro osebe z vidika njene celovitosti.⁷

⁴ »Da, eros nas hoče dvigniti k božanskemu, nas popeljati preko nas samih, toda prav zaradi tega zahteva pot vzpona (askeze), odpovedi, očiščenja in ozdravljenja« (prav tam).

⁵ »Bog je ljubezen in živi sam v sebi skrivnost ljubezenskega občestva. Z ustvaritvijo človeka po svoji podobi (...) vpisuje v človeško naravo moža in žene poklicanost in s tem tudi sposobnost ter odgovornost za ljubezen in za občestvo« (SV. JANEZ PAVEL II., Apost. spod. *Familiaris consortio*, 22. 11. 1981, 11).

⁶ »Čistost je vesela potrditev nekoga, ki zna živeti podarjanje samega sebe, osvobojen vsakršnega suženjstva sebičnosti« (PAPEŠKI SVET ZA DRUŽINO, *Človeška spolnost – resnica in pomen*, 8. 12. 1995, 17). »Čistost je posledica ljubezni, s katero smo Gospodu izročili dušo in telo, moči in čute. Ni zanikanje, je vesela pritrditev« (SV. JOŽEFMARIJA, *Jezus prihaja mimo*, 5).

⁷ »K čistosti sodi tudi vaja v obvladovanju samega sebe, ki je pedagogija človekove svobode. Alternativa je jasna: ali človek ukazuje svojim strastem in doseže mir, ali pa pusti, da ga strasti zaslužijo, in postane nesrečen (prim. Sir 1,22). "Človekovo dostojanstvo torej zahteva, da se pri svojih dejanjih ravna po zavestnem in svobodnem odločanju, se pravi osebno, iz notranje pobude in iz notranjega nagiba, ne pa pod vplivom slepega notranjega gona ali zgolj pod pritiskom zunanjega siljenja. Tako dostojanstvo pa doseže človek tedaj, če se osvobodi vsake sužnosti

V sedanjem stanju ne more živeti po naravnem moralnem zakonu in zato tudi ne more živeti čistosti brez pomoči milosti. To ne pomeni, da ni mogoča človeška krepost, ki bi zmogla doseči določen nadzor nad strastmi na tem področju, ampak je ugotovitev o velikosti rane, povzročene z grehom, ki zahteva božjo pomoč za popolno vnovično integracijo osebe.⁸

3. VZGOJA V ČISTOSTI

Čistost prinaša obvladovanje poželenja, ki je pomemben del samoobvladovanja. To obvladovanje je naloga, ki traja vse življenje ter znova in znova predstavlja trud, ki je lahko v nekaterih obdobjih posebej intenziven. Čistost mora rasti vedno, s pomočjo božje milosti in z asketskim bojem (prim. *Katekizem*, 2342).⁹

»Ljubezen je lik (forma) vseh kreposti. Pod njenim vplivom se čistost izkazuje kot šola podarjanja osebe. Obvladovanje samega sebe je naravnano na podarjanje samega sebe« (*Katekizem*, 2346).

Vzgoja v čistosti je mnogo več od tega, kar nekateri omejevalno imenujejo spolna vzgoja, ki se v bistvu ukvarja s posredovanjem informacij o fizioloških vidikih posredovanja človeškega življenja in o kontracepcijskih metodah. Prava vzgoja v čistosti se ne ustavi pri informiranju o bioloških vidikih, ampak pomaga razmišljati o osebnih in moralnih vrednotah, ki so povezane z rojstvom človeškega življenja in z osebnim dozorevanjem. Istočasno spodbuja tudi velike ideale ljubezni do Boga in do drugih preko udejanjanja kreposti velikodušnosti, razdajanja samega sebe, spodobnosti, ki varuje intimnost itd., ki človeku pomagajo premagati egoizem in skušnjavo, da bi se zaprl v samega sebe.

Pri tem prizadevanju imajo zelo veliko odgovornost starši, saj so prvi in glavni učitelji v vzgoji čistosti svojih otrok.¹⁰

V boju za to krepost so pomembna naslednja sredstva:

strastem in v svobodnem odločanju za dobro hodi za svojim ciljem ter si z učinkovito in preudarno vnemo priskrbi za to primerna sredstva" (*Gaudium et spes*, 17)« (*Katekizem*, 2339).

⁸ »Čistost je npravna krepost. Čistost je tudi božji dar, milost, sad delovanja Duha (prim. *Gal* 5,22). Sveti Duh daje, da Kristusovo čistost (prim. *1 Jn* 3,3) lahko posnema tisti, ki ga je prerodila krstna voda« (*Katekizem*, 2345).

⁹ Dozorevanje človeške osebe vključuje samoobvladovanje, ki predpostavlja spodobnost, zmernost, spoštovanje in odprtost do drugih (prim. KONGREGACIJA ZA KATOLIŠKO VZGOJO, *Vzgojne usmeritve o človeški ljubezni*, 1. 11. 1983, 35).

¹⁰ Ta vzgojni vidik ima danes večjo težo kot v preteklosti, ker je veliko negativnih zgledov, ki jih predstavlja sedanja družba (prim. PAPEŠKI SVET ZA DRUŽINO, *Človeška spolnost – resnica in pomen*, 8. 12. 1995, 47). »Spričo kulture, ki večinoma "banalizira" človeško spolnost, ker jo živi in razlaga v okrnjeni in osiromašeni obliki, ker jo povezuje edinole s telesom in egoistično pojmovanim uživanjem, mora biti vzgojno prizadevanje staršev odločno naravnano na takšno spolno kulturo, ki je zares in v polnosti človeška« (SV. JANEZ PAVEL II., Apost. spod. *Familiaris consortio*, 37).

a) molitev: prošnja k Bogu za krepost svete čistosti¹¹; pogosto prejemanje zakramentov, saj so to zdravila za našo šibkost;

b) intenzivno delo, izogibanje brezdelju;

c) zmernost pri hrani in pijači;

d) skrb za spodobnost in skromnost, npr. glede oblačenja itd.;

e) zavračanje neprimernih knjig, revij in časopisov; izogibanje nemoralnim prireditvam;

f) velika iskrenost v duhovnem vodstvu;

g) pozabljanje na samega sebe;

h) globoka pobožnost do presvete Marije, ki je *Mater pulchrae dilectionis*.

Čistost je izrazito osebna krepost. Istočasno pa »vključuje kulturni napor« (Katekizem, 2344), kajti »napredovanje človeške osebe in rast družbe same sta v medsebojni odvisnosti.«¹² Spoštovanje pravic človeške osebe zahteva spoštovanje čistosti; to še posebej vključuje pravico, da oseba »dobi informacijo in vzgojo, ki spoštujeta npravne in duhovne razsežnosti človeškega življenja« (Katekizem, 2344).¹³

Konkretni načini izražanja, s katerimi se ta krepost oblikuje in raste, bodo različni glede na posameznikovo poklicanost. »Poročene osebe so poklicane, da živijo zakonsko čistost, drugi uresničujejo čistost v vzdržnosti« (Katekizem, 2349).

4. ČISTOST V ZAKONU

Spolno združenje »je naravnano na zakonsko ljubezen moškega in ženske« (Katekizem, 2360), se pravi, da »se na resnično človeški način uresničuje le, če je vključena v tisto ljubezen, s katero se mož in žena brezpogojno do smrti zavežeta drug drugemu.«¹⁴

¹¹ »Sveto čistost da Bog, kadar za to ponižno prosimo« (SV. JOŽEFMARIJA, *Pot*, 118).

¹² II. Vatikanski koncil, Konst. *Gaudium et spes*, 25.

¹³ Papež sv. Janez Pavel II. je ob različnih priložnostih spregovoril o potrebi po spodbujanju pristne »človeške ekologije« v smislu, da se doseže neko *zdravo moralno okolje*, ki bo omogočalo človekov osebnostni razvoj (prim. npr. Okr. *Centesimus annus*, 1. 5. 1991, 38). Zdi se jasno, da je del omenjenega »kulturnega napora« usmerjen v poudarjanje tega, da obstaja dolžnost spoštovati moralne norme v sredstvih obveščanja, še zlasti na televiziji, kar zahteva dostojanstvo človeške osebe. »V teh trenutkih nasilja, surove, divjaške spolnosti moramo biti uporniki. Ti in jaz sva upornika: ne ugaја nama, da bi se prepustila toku in bila kot živali. Hočemo se obnašati kot božji otroci, kot moški in ženske, ki se obračajo k svojemu Očetu, ki je v nebesih in hoče biti zelo blizu — znotraj! — vsakega izmed nas« (SV. JOŽEFMARIJA, *Kovačnica*, 15).

¹⁴ SV. JANEZ PAVEL II., *Familiaris consortio*, 11.

Veličina dejanja, s katerim moški in ženska svobodno sodelujeta pri božjem stvariteljskem delovanju, zahteva stroge moralne pogoje ravno zaradi antropološke pomembnosti, ki jo vsebuje: zaradi zmožnosti porajanja novega človeškega življenja, poklicanega k večnosti. To je razlog, zaradi katerega človek ne sme samovoljno ločevati združitvene in roditvene razsežnosti tega dejanja, kot se dogaja v primeru kontracepcije.¹⁵

Čista zakonca bosta znala odkriti najprimernejše trenutke za to telesno združitev, da bi leta vselej, pri vsakem dejanju, izražala podarjanje samega sebe, pomen, ki ga nosi v sebi.¹⁶

Za razliko od roditvene razsežnosti, ki se lahko na resnično človeški način uresničuje samo s spolnim dejanjem, pa se združitvena in afektivna razsežnost tega dejanja more in mora izražati še na mnogo drugih načinov. Zato v primeru, ko zaradi določenih zdravstvenih ali drugačnih pogojev zakonca ne moreta uresničiti zakonskega zedinjenja, ali če se odločita, da je bolje, da se začasno (ali v posebej težkih situacijah dokončno) vzdržita zakonskega dejanja, moreta in morata še naprej udeležati to podarjanje samega sebe, ki daje rast resnično osebni ljubezni, katere izraz je telesna združitev.

5. ČISTOST V CELIBATU

Bog nekatere pokliče, da svojo poklicanost k ljubezni živijo na poseben način, v apostolskem celibatu.¹⁷ Način življenja krščanske poklicanosti v apostolskem celibatu predpostavlja vzdržnost.¹⁸ Ta izključitev uporabe zmožnosti porajanja nikakor ne pomeni izključitev ljubezni ali afektivnosti.¹⁹ Nasprotno, če človek Bogu svobodno daruje možnost zakonskega življenja, ga to usposobi, da lahko ljubi in se razdaja mnogim drugim moškim in ženskam, ter jim pomaga najdi Boga, ki je razlog tega celibata.²⁰

¹⁵ Tudi pri umetni oploditvi pride do preloma med tema dvema razsežnostma, ki sta človeški spolnosti lastni, kot z vso jasnostjo uči Navodilo *Donum vitae* (1987).

¹⁶ Kot uči Katekizem, je užitek, ki izhaja iz zakonskega zedinjenja, nekaj dobrega in od Boga hotenega (prim. *Katekizem*, 2362).

¹⁷ Čeprav se svetost meri po ljubezni do Boga in ne po življenjskem stanu – celibatu ali poročnosti –, Cerkev uči, da je celibat zaradi nebeškega kraljestva višji dar od zakona (prim. *Tridentinski koncil*: DS 1810; 1 Kor 7, 38).

¹⁸ Na tem mestu ne bomo posebej obravnavali duhovniškega celibata niti deviškosti ali posvečenega celibata. V vsakem primeru se z moralnega vidika v vseh teh oblikah celibata zahteva popolna vzdržnost.

¹⁹ Nobenega smisla bi ne imela trditev, da je celibat »protinaraven«. Dejstvo, da se moški in ženska lahko *dopolnjujeta*, ne pomeni da se *dovršujeta*, kajti oba sta dovršena kot človeški osebi.

²⁰ V zvezi z duhovniškim celibatom, kar pa lahko razširimo na vsak celibat zaradi nebeškega kraljestva, pravi Benedikt XVI., da ga ni mogoče razumeti v zgolj funkcionalnem okviru, kajti v resnici »celibat predstavlja posebno oblikovanje po vzoru Kristusa samega« (BENEDIKT XVI., Apost. spod. *Sacramentum caritatis*, 24).

Ta način življenja je treba vedno obravnavati in živeti kot dar, kajti nihče si ne more pripisovati zmožnosti biti zvest Gospodu na tej poti brez pomoči milosti.

6. GREHI PROTI ČISTOSTI

Kreposti čistosti nasprotuje *luxuria* ali nečistost, ki je »neurejena želja po spolni nasladi ali neurejeno uživanje le-te. Spolna naslada je nravno neurejena, če jo človek išče zaradi nje same, ločeno od namenov roditve in združitve« (*Katekizem*, 2351).

Ker spolnost obsega eno od osrednjih razsežnosti človeškega življenja, so grehi zoper čistost vedno težki glede na vsebino in zato povzročijo izgubo dediščine v božjem kraljestvu (prim. *Ef* 5,5). Ti grehi pa so kljub temu lahko majhni, kadar ni polnega spoznanja ali popolne privolitve.

Pregreha nečistosti ima številne in težke posledice: zaslepitev razuma, zaradi katere se zamegli naš cilj in naše dobro; oslabitev volje, ki postane skoraj nezmožna kakršnegakoli napora in se navda s pasivnostjo, brezvoljnostjo pri delu, pri služenju itd.; navezanost na zemeljske dobrine, zaradi česar človek pozablja na večne; naposled pa lahko nastopi tudi sovraštvo do Boga, ki se nečistosti prepuščenemu človeku zdi kakor največja ovira pri potešitvi njegove čutnosti.

Masturbacija (samozadovoljevanje) je »prostovoljno draženje spolnih organov z namenom, da bi dosegli spolni užitek« (*Katekizem*, 2352). »Na črti stalnega izročila sta tako cerkveno učiteljstvo kakor moralni čut vernikov brez pomišljanja trdila, da je samozadovoljevanje notranje zlo in hudo neurejeno dejanje.«²¹ Po svoji naravi sami je samozadovoljevanje v nasprotju s krščanskim smislom spolnosti, ki je v službi ljubezni. Ker gre za individualno in egoistično uporabo spolnosti, ki ji je odvzeta resničnost ljubezni, pusti človeka nepotešene in vodi v praznino in stud.

»Nečistovanje (*fornicatio*) je telesno združenje neporočenega moškega in neporočene ženske zunaj zakona. Nečistovanje hudo nasprotuje dostojanstvu oseb in človeške spolnosti, ki je naravno naravnana na blagor zakoncev kakor tudi na roditev in vzgojo otrok« (*Katekizem*, 2353).²²

²¹ KONGREGACIJA ZA VERSKI NAUK, Izjava *Človeška oseba*, 29. 12. 1975, 9.

²² *Svobodna zveza* ali skupno življenje brez namena skleniti zakon, *poskusna zveza*, pri kateri obstaja namen poroke, in *predzakonski odnosi* žalijo dostojanstvo človeške spolnosti in zakona. »So v nasprotju z nravno postavbo: spolno dejanje mora imeti svoje mesto izključno v zakonu; zunaj njega je vedno velik greh in izključuje iz zakramentalnega obhajila« (*Katekizem*, 2390). Človeške osebe ni mogoče »posoditi«, ampak se lahko samo svobodno podari, enkrat in za vselej.

Prešuštvo »pomeni zakonsko nezvestobo. Kadar dva partnerja, od katerih je vsaj eden poročen, navežeta med seboj spolni odnos, čeprav samo kratkotrajen, zagrešita prešuštvo« (*Katekizem*, 2380).²³

Prav tako so v nasprotju s čistostjo pogovori, pogledi, izrazi naklonjenosti do druge osebe – tudi med zaročenci –, ki so storjeni s pohotno željo ali ki predstavljajo bližnjo priložnost za greh, ki je iskana ali ki ni zavrnjena.²⁴

Pornografija – razkazovanje človeškega telesa zgolj kot predmeta poželenja – in *prostitucija* – pretvorba človeškega telesa v predmet finančne transakcije in mesenega užitka – sta težka greha neurejene spolnosti, ki poleg tega, da oškodujeta dostojanstvo oseb, ki ju izvajajo, predstavljata tudi družbeno hibo (prim. *Katekizem*, 2355).

»Posilstvo je, če kdo s silo, z nasiljem vstopi v spolno intimnost te ali one osebe. Posilstvo krši pravičnost in ljubezen. Posilstvo globoko rani pravico vsakogar do spoštovanja, do svobode, do fizične in npravne integritete (neokrnjenosti), ki more žrtev zaznamovati za vse življenje. Vedno je to po notranje zlo dejanje. Še hujše je posilstvo, ki ga zagrešijo starši (prim. incest) ali vzgojitelji nasproti otrokom, ki so jim zaupani« (*Katekizem*, 2356).

»Homoseksualna dejanja so notranje neurejena,« kot je vedno trdilo cerkveno učiteljstvo.²⁵ Ta jasna moralna opredelitev o dejanjih ne sme niti najmanj vnaprej obsojati oseb, ki imajo homoseksualna nagnjenja²⁶, kajti nemalokrat njihov položaj predstavlja težko preizkušnjo.²⁷ Tudi te osebe »so poklicane k čistosti. S krepostmi samoobvladovanja, vzgojiteljicami notranje svobode, včasih z nesebično oporo prijateljstva, z molitvijo in zakramentalno milostjo se morejo in morajo postopoma in z odločnostjo približali krščanski popolnosti« (*Katekizem*, 2359).

Pablo Requena

²³ Kristus obsoja celo željo po prešuštvu (prim. Mt 5,27-28). V novi zavezi je prešuštvo absolutno prepovedano (prim. Mt 5,32; 19,6; Mr 10,11; 1 Kor 6,9-10). Katekizem med grehi proti zakonu navaja tudi ločitev, poligamijo in kontracepcijo.

²⁴ »Zaročenca sta poklicana, da živita čistost v vzdržnosti. Gledala bosta v tej preizkušnji odkrivanje medsebojnega spoštovanja, vajo v zvestobi in upanje, da bosta drug drugega prejela od Boga. Izraze nežnosti, ki so značilni za zakonsko ljubezen, bosta prihranila za čas zakona. Drug drugemu bosta pomagala rasti v čistosti« (*Katekizem*, 2350).

²⁵ KONGREGACIJA ZA VERSKI NAUK, Izjava *Človeška oseba*, 8. »Takšna dejanja nasprotujejo naravni postavi. Spolno dejanje namreč zapirajo darovanju življenja. Ta dejanja ne izhajajo iz resnične afektivne in spolne komplementarnosti. V nobenem primeru jih ne moremo odobravati« (*Katekizem*, 2357).

²⁶ Homoseksualnost se nanaša na situacijo tistih moških in žensk, ki čutijo izključno ali prevladujočo spolno privlačnost do oseb istega spola. Možne okoliščine, do katerih lahko pride, so zelo različne, zato je treba v teh primerih ravnati skrajno razumno in obzirno.

²⁷ »Precej številni moški in ženske imajo v sebi globoko vkoreninjena homoseksualna nagnjenja. Niso si sami izbrali svojega homoseksualnega stanja; za večino od njih pomeni to stanje preizkušnjo. Sprejemati jih je treba s spoštovanjem, sočutjem in obzirnostjo. V razumevanju do njih se bomo izogibali slehernemu znamenju krivičnega zapostavljanja. Ti ljudje so poklicani, da v svojem življenju uresničijo božjo voljo, in če so kristjani, da združujejo z Gospodovo žrtvijo na križu tiste težave, na katere lahko naletijo zaradi svojega stanja« (*Katekizem*, 2358).

Osnovna literatura

Katekizem katoliške Cerkve, 2331-2400.

BENEDIKT XVI., Okr. *Deus caritas est*, 25. 12. 2005, 1-18.

SV. JANEZ PAVEL II., Apost. spod. *Familiaris consortio* (Apostolsko pismo o družini), 22. 11. 1981.

Priporočeno branje

SV. JOŽEFMARIJA, Homilija *Kajti Boga bodo gledali*, v *Božji prijatelji*, 175-189; *Zakon, krščanski poklic*, v *Jezus prihaja mimo*, 22-30.

KONGREGACIJA ZA VERSKI NAUK, Izjava *Človeška oseba*, 29. 12. 1975.

KONGREGACIJA ZA KATOLIŠKO VZGOJO, *Vzgojne usmeritve o človeški ljubezni*, 1. 11. 1983.

PAPEŠKI SVET ZA DRUŽINO, *Človeška spolnost – resnica in pomen*, 8. 12. 1995.

Copyright © www.si.opusdei.org